Punkt i protokollet PR 49/2020 rd

Plenum

Måndag 6.4.2020 kl. 14.00—16.12

4. Övrigt ärende: Statsrådets förordning om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt undervisning och utbildning

Övrigt ärende Ö 17/2020 rd

Remissdebatt

Talman Matti Vanhanen: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till grundlagsutskottet, som kulturutskottet ska lämna utlåtande till.

För remissdebatten reserveras högst 45 minuter. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet.

Debatt

14.49 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto esittää nyt käytössä olevien varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevien rajoitusten jatkamista kaikilla koulutusasteilla 13.5. asti. Valtioneuvosto varautuu kuitenkin jo samalla poikkeusjärjestelyjen jatkamiseen lukukauden loppuun asti eri koulutusasteilla, mikäli epidemian rajoittaminen sitä vaatii ja myöhemmin saadaan uusia suosituksia terveysviranomaisilta. Näiden nyt voimassa olevien ja esitettyjen rajoitusten tavoitteena on vähentää merkittävästi oppilaiden, opiskelijoiden ja opetus- sekä muun henkilöstön välisiä kontakteja ja näin estää sekä hidastaa koronaviruksen leviämistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tärkeää tässä poikkeuksellisessa tilanteessa on kuitenkin se, että hallitus ei ole ottanut käyttöön toimivaltuuksia opetuksen keskeyttämiseksi, vaan pyritään jatkamaan opetusta poikkeuksellisin opetusjärjestelyin ja etäopetuksena, jotta me näin voimme varmistaa, että jokaisen lapsen ja nuoren oikeus oppia toteutuu myöskin tässä poikkeuksellisessa tilanteessa. Nyt on erityisen tärkeää, kun rajoitustoimia joudutaan jatkamaan, että kiinnitetään huomiota valmistuvien opiskelijoiden ja oppilaiden tilanteeseen, asemaan ja tuen tarpeeseen, jotta me saamme varmistettua myös kevään valmistumiset ja nuorten mahdollisuudet siirtyä seuraaville koulutusasteille sekä työelämään.

Soveltamisasetuksessa ei esitetä merkittäviä muutoksia opetuksen sisällöllisiin linjauksiin, vaan opetus on esityksen mukaan jatkumassa samoin poikkeusjärjestelyin, jotka ovat jo tällä hetkellä käytössä ja voimassa. Varhaiskasvatuksen osalta linjaukset ovat ennallaan. Se tarkoittaa, että varhaiskasvatuksen yksiköt ovat avoinna, mutta valtioneuvosto suosittaa voimakkaasti, että vanhemmat järjestävät lapsen hoidon kotona, jos siihen vain on mahdollisuus. 1.—3. vuosiluokan oppilaille järjestetään tarvittaessa lähiopetusta, mutta valtioneuvosto suosittelee, että myöskin nämä lapset osallistuvat opetukseen etänä, mikäli perheissä on tähän mahdollisuus. 4. vuosiluokalle ja sitä vanhemmille opetus järjestetään

etäopetuksena ja poikkeuksellisin opetusjärjestelyin. Poikkeuksena tähän sääntöön on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat sekä erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat, ja heillä on siis oikeus lähiopetukseen omassa koulussaan.

Tässä soveltamisasetuksessa esitämme uutena linjauksena, että myös valmistavan opetuksen oppilaat ovat oikeutettuja lähiopetukseen, mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen oppilaat ovat perusopetusikäisiä maahanmuuttajataustaisia oppilaita, joilla opetus keskittyy ennen kaikkea suomen ja ruotsin kielen opiskeluun sekä valmiuksien antamiseen esi- ja perusopetusta varten. Näiden oppilaiden maahanmuuttajataustaiset huoltajat eivät välttämättä pysty tukemaan oppilaita riittävästi näiden kielellisten valmiuksien kehittymisessä etäopetuksessa, ja näin ollen nämä oppilaat saattavat olla jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa, minkä vuoksi tämä linjauksen tarkentaminen on nähty perusteltuna. Muutos koskee valtakunnallisesti noin 3 000:ta oppilasta.

Lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia koskevat säännökset eivät muutu ammatillista koulutusta koskevia teknisiä yksityiskohtia lukuun ottamatta. Ammatillisen koulutuksen täsmennykset liittyvät vaativan erityisen tuen ja opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja apuvälineisiin. Lisäksi henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien laatimisen ja päivitysten osalta ei tarvita enää poikkeussäännöstä.

Vapaata sivistystyötä, taiteen perusopetusta koskevat säädökset säilyvät ennallaan. Tilat ovat edelleen suljettuina ja lähiopetus niissä on keskeytetty.

Edelleen lähiopetukseen osallistuvilla oppilailla on oikeus kouluruokaan, ja etäopetuksessa oleville oppilaille kouluruokailua voidaan järjestää siinä laajuudessa kuin se on mahdollista toteuttaa ottaen huomioon tarve lähikontaktien välttämiseen. Opetuksen järjestäjä voi esimerkiksi yhteistyössä oppilashuollon tai muiden kunnallisten toimijoiden kanssa kartoittaa sellaiset oppilaat, joille päivittäinen kouluateria on erityisen tärkeä ja järjestää aterian näille oppilaille niissäkin tilanteissa, joissa aterioiden tarjoamista joudutaan lähikontaktien välttämiseksi rajoittamaan. Tällä menettelyllä voidaan turvata kouluruoka kaikille niille oppilaille, jotka muuten esimerkiksi olisivat vaarassa jäädä ilman riittävää ravintoa päivän aikana.

Lopuksi, arvoisa puhemies, nämä poikkeukselliset opetusjärjestelyt ja etäopetus vaativat suomalaisilta opettajilta paljon, ne vaativat myöskin suomalaisilta vanhemmilta paljon, mutta niiden viestien perusteella, mitä opetuksen kentältä on tullut, yllättävän hyvin ollaan kuitenkin Suomessa onnistuttu tässä siirtymässä. Nyt kun tämä poikkeuksellinen ajanjakso ja nämä rajoitustoimet edelleen jatkuvat, kasvavat myöskin huolet oppimiserojen kasvusta, ja olen siksi painottanut, että on äärimmäisen tärkeää, että kaikissa kunnissa tehdään myöskin suunnitelmat ja linjaukset siitä, miten oppimisen tuen ja perheiden tuen palvelut toteutetaan poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana, eli edelleen on tarvetta erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien, psykologien ja kuraattoreiden työpanokselle, edelleen tätä tukea on syytä kaikille tarvitseville myöskin tarjota ja näin tukea oppilaita omassa oppimisessa, vaikka näiden palveluiden tarjoamisen tavat nyt näinä aikoina eroavat hieman siitä, mihin ollaan muuten totuttuja. Mutta kunnissa on tehty hyvää työtä ja kehitetty myöskin hyviä toimintamalleja, joilla tätä oppimisen tukea on ollut mahdollista etänä oppilaille tarjota.

14.56 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista rajoituksista lienee sisällöltään pääosin tuttu asia. Asetus on jatkoa aikaisemmin kohdistettuihin kasva-

tus- ja opetusalan rajoituksiin, joita jatketaan nyt 13. toukokuuta saakka. Säännöksiin tehdään kuitenkin eräitä tarkennuksia, joita kuulimmekin ministerin selväsanaisesta esittelystä. Nämä täsmennykset ja lisäykset ovat tarpeellisia, mutta iso kuva säilyy ennallaan. Niin yhteiskuntaamme kuin globaalia maailmaa on kohdannut virusmyrsky, ja sen seuraukset ovat hyvin tiedossamme. Tämän asetuksen sisältö on yksi keinoistamme suojata elämää ja suojata terveyttämme.

Puhemies! Muutama huomio siitä, mitä kasvatus- ja opetuskentälle kuuluu.

Niin varhaiskasvatuksen, esiopetuksen kuin 1.—3. luokkien osalta voidaan todeta, että monet vanhemmat ovat pitäneet lapsensa kotona, vaikka lähiopetus ja läsnäolo-oikeus päiväkotiin olisivatkin olleet olemassa. On kuitenkin selvää, että joidenkin vanhempien ammattien luonne — esimerkiksi nämä paljon puhutut kriittiset alat — tarkoittaa sitä, että lähiopetusratkaisu on ollut ainoa vaihtoehto. Koulut, oppilaitokset ja kodit ovat juuri nyt siinä tilanteessa, että etäopetuksen rutiinit alkavat muotoutua ja kehittyä. Alussa varmasti oli monenlaista säätöä, mutta nyt jo menee paremmin.

On myös todettava, että alueellisia ja kuntakohtaisia eroja on edelleen havaittavissa, mikä johtunee siitä, että digitaalinen pedagogiikka ja ylipäätään teknologisten laitteiden taso ja määrä vaihtelevat suuresti. Osa kunnista on tähän saakka mennyt liitutaulujen pohjalta, ja osassa kuntia on ollut alan kirkkain teknologia käytössä, ja — totta kai — se näkyy myöskin vallitsevassa etäopetuksessa. Hyvää opetusta voidaan kuitenkin toteuttaa hyvin monin eri tavoin.

Kaiken kaikkiaan niin koulut, oppilaitokset kuin monin paikoin ruuhkavuosia elävät vanhemmat ovat selvinneet hienosti. On kuitenkin sanottava, että kotien olosuhteet ovat erilaisia: kisaväsymys uhkaa painaa, kenties vanhempien hermot kiristyvät, ja rehellisyyden nimissä on myös sanottava, että osa lapsista on enemmän tai vähemmän oman onnensa varassa. Opetuksen järjestäjät, alan henkilökunta, oppilashuolto ja sosiaaliviranomaiset tekevät näissä olosuhteissa varmasti parhaansa, että tuntosarvet yltäisivät myöskin etäkoteihin saakka.

Kunnat ovat lisäämässä toimenpiteitä sen osalta, että kouluruoka tavoittaisi myös etäopetuksessa olevat oppilaat, ainakin niiden osalta, jotka sitä erityisesti tarvitsevat. Tämä on hyvä asia. Uskon, että kouluruoan jako kyetään toteuttamaan niin, ettei se aiheuta terveydellisiä riskejä. Se vaatii ihmisiltä maalaisjärkeä ja vallitsevien ohjeiden noudattamista, ja tahdon uskoa, että niin tehdään.

Koulutuksessa on myös olemassa joitakin herkkiä tilanteita, jotka kuuluvat jokaiseen kevääseen, oli korona tai ei. Peruskoulun päättävät yhdeksäsluokkalaiset tarvitsevat päättöarviointinsa, ja onneksemme valtakunnalliset arviointiohjeet ovat tavoittamassa kuntia. Tällä varmistetaan tasapuolisuus jatko-opintoihin. Myös ammatillisen koulutuksen puolella eletään kriittisiä aikoja erityisesti valmistuvien osalta, ja koulutuksessa on olosuhteet huomioiden kyetty varmistamaan, että välttämättömät lähiopetustilanteet niin harjoitteluiden kuin arviointienkin osalta on kyetty hoitamaan. Tilanne ei ole tietenkään ollut ihanteellinen, kaikkea muuta, mutta luovuuden kautta on pärjätty.

Puhemies! Koronakevään ylioppilaat ovat myös toimineet kovien paineiden alla, nopeutetulla aikataululla. He myös ansaitsevat juhlansa. Onneksemme opetusministeri Andersson on ottanut kantaa sen puolesta, että niin tulevien ylioppilaiden kuin ammattiin valmistuvien juhlia ei peruta, vaan ne siirretään. Heille kuuluvat juhlat, elämän kohokohdat. Korkeakoulujen opiskelijahaun osalta kyetään varmasti monia asioita hoitamaan etänä, mutta

vaikeuskerrointa, totta kai, tuovat alat, jotka perustuvat valintakokeiden osalta läsnäoloihin — näitä ovat monet taide- ja liikunta-alat.

Puhemies! Vaikka ajat ovat mitä ovat, tästäkin selvitään. Kysyisin ministeri Anderssonilta ammattiryhmästä, josta aivan liian harvoin puhutaan. Koulunkäynninohjaajat, jotka ovat tavattoman tärkeitä nykypäivän koulumaailmassa, joihin opettajat usein nojaavat, on monin paikoin lomautettu tai siirretty toisiin tehtäviin. Juuri he saattaisivat olla niitä, joiden katse yltää etäkoteihin. Juuri he voisivat olla niitä, jotka tukevat vaikeuksissa olevia oppilaita. Miten siis kunnioitettu ministeri näkee tämän huolestuttavan ohjaajavajeen kentällämme?

15.03 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on valtioneuvoston asetus, jolla jatketaan rajoitustoimia liittyen muun muassa etäopiskeluun, eli koululaiset jatkavat edelleenkin etänä opiskelua. Kuka olisi koskaan voinut uskoa, että olemme tällaisessa tilanteessa, että koululaiset opiskelevat kotona?

On aivan selvää, että suuri kiitos siitä, miten opiskelijat, koululaiset, ne lapset siellä kotona pärjäävät ja tekevät niitä opintoja, kuuluu opettajille. Iso kiitos opettajille mutta myös oppilaille ja opiskelijoille, jotka ovat ottaneet tosissaan tämän etäkouluopiskelun.

Myös omassa kodissani on etäkoululainen, yhdeksäsluokkalainen, ja on ollut hienoa huomata, miten hyvin etäkoulu on toiminut. Toki se on opettajien ansioita, mutta olen itse huomannut, että ehkä etäkoululla on myös jonkinlainen rauhoittava vaikutus siihen opiskelijan oppimiseen — hän saa itse opiskella, ja tavallaan kaikki vastuu ja toimenpiteet, miten opiskelee, ovat hänen omilla hartioillaan — itse olen nähnyt. Myös se on ollut mielenkiintoista ja virkistävää huomata, että kello soi aamulla aikaisin, tietokone avataan ja etäkoulu alkaa ja luokka opiskelee siellä ja siellä käydään myös keskustelua toinen toisensa kanssa.

Arvoisa puhemies! Suuri kiitos kuuluu myös tämän kevään ylioppilaille. He ovat osoittaneet kyllä sisua ja määrätietoisuutta ja myös päämäärätietoisuutta siinä, että ylioppilaskirjoitukset käytiin nyt kiireistetyssä aikataulussa, ja he ovat joutuneet myös venymään. Monet ylioppilaat ovat myös hakeneet eteenpäin opinnoissaan, ja olen tästä myös ministerille kirjallisen kysymyksen jättänyt, millä tavalla pääsykokeet tullaan nyt järjestämään.

Tilannehan on nyt se, että vaikka meillä ei olisi tätä koronakriisiä ollut, niin osa ylioppilaista pääsee jo suoraan todistusarvosanoilla yliopistoon ja osa jää odottamaan sitä, että mahdollisesti näin ei kävisi, ja on jo ilmoittautunut muun muassa valmennuskursseille. Tämä tietohan siitä, miten loppujen lopuksi käy, pääseekö suoraan todistusarvosanoilla vai ei, tulee aika myöhäisessä vaiheessa. Siihen mennessä tulisi olla jo kyky ja kyvykkyys lähteä pääsykokeisiin. Moni ylioppilas on nyt jo aloittanut valmennuskurssin, kursseja on siirretty lähiopetuksesta myös nettiin. — Miten, ministeri, nyt on: onko turhaa käydä valmennuskurssia, jos pääsykokeita ei tule, vai tulevatko pääsykokeet, ja millä tavalla ne järjestetään? Sama liittyy toki myös ammattikorkeakouluun pyrkiviin.

Ja on erittäin tärkeää, että me juhlistamme ja muistamme näitä tämän kevään ylioppilaita sitten, kun sen aika on ja tilanne rauhoittuu. Ylioppilaat ansaitsevat kyllä ne omat juhlansa.

Arvoisa puhemies! Myös yhdeksäsluokkalaiset ovat kovan paineen alla, koska he saavat todellakin sen loppuarvion ja edessä ovat sitten jatko-opinnot, onko se ammatillista vai lukiota. Millä tavalla nyt toteutuu se, että varmasti näissä arvostelut ja arviot menevät kohdalleen ja jokaiselle aukeaa se opiskelumahdollisuus tulevaisuudessa siellä jossakin?

Erittäin hienoa on ollut — minä pidän erittäin tärkeänä — että lapsia ja nuoria on suojeltu virukselta. Tämä on ollut ehdottomasti hyvä toimenpide, että etäkoulua on käyty. Tällä tavalla on myös opittu ja nähty se, miten erilaisia oppimismahdollisuuksia meillä on tulevaisuudessa, kun katsotaan, että meillä on erilaisia oppijoita. Etäkoulu on monelle hyvä vaihtoehto.

15.07 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Haluan antaa ministerille tunnustuksen siitä, että olette niin vahvan suosituksen antanut näille ykkös—kolmosluokkalaisten vanhemmille ja myös varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmille siitä, että lapset otettaisiin sinne kotihoitoon ja etäopetukseen, mikäli vain mahdollista. Suomalaiset vanhemmat ovat hyvin laajalti sitä noudattaneet, vaikka siinä alkuvaiheessa tulikin sitten muutoksia näihin säädöksiin. Kyllä valitettavasti edelleenkin näiden poikkeusolojen jatkaminen kouluopetuksessa on välttämätöntä, ja sen vuoksi tämäkin asetus on tarpeellinen.

Täällä ministeri viittasi tähän kouluruokailuun, ja keskustelua on siitä käyty. Joissakin kouluissa on toimittu niin, että koululta on annettu ruokapaketti, siis niitä raaka-aineita, esimerkiksi 2 viikon ajaksi koteihin, ja kodeissa on oltu todella kiitollisia näistä ruokapaketeista. Sitten taas tiedän, että on kuntia, joissa on menetelty samoin, mutta sanottu, että jos perhe tarvitsee, niin voi hakea tällaisen paketin, jos kotona ei rahat riitä. Tämä on mielestäni hiukan leimaavaa. On aika korkea kynnys asettua ikään kuin siksi vähävaraiseksi perheeksi, joka lähtee sitä ruokapakettia hakemaan. Kun meillä kouluruokakin on tarkoitettu kaikille, ei pelkästään vähävaraisille perheille, niin jotta tällaista leimaamista ei tulisi, niin mielestäni olisi parempi, että näitä ruokapaketteja jaettaisiin kaikille perheille, koska nythän nämä materiaalit säästyvät, kun lapset eivät koulussa syö, ja tällä tavalla voidaan perheitä sitten tukea.

Tämä etäopetus on tuottanut hyviäkin asioita, ja on kyllä tehty aivan valtava digiloikka opetusmenetelmissä ja koko koulussa. Toivottavasti niitä menetelmiä voidaan sitten hyödyntää ja käyttää, kun pääsemme palaamaan normaalioloihin. Samalla on suuri huoli niistä koululaisista ja opiskelijoista, jotka ikään kuin häviävät nyt tämän opetuksen piiristä, joihin ei saada kontaktia tai jotka eivät saa kotoa riittävää tukea tähän etäkoulunkäyntiin. Onkin hyvin todennäköistä tai varmaa, että tarve erityistoimille, erityisopetuksille tulee kasvamaan. Vetoaisin tässä yhteydessä hallitukseen ja opetusministeriin, että kaikki mahdolliset resurssit sitten laitettaisiin nimenomaan tätä erityistä tukea tarvitsevien koululaisten ja opiskelijoiden tarpeisiin ja luovuttaisiin tästä aiemmasta, voi sanoa, nyt jo vanhentuneesta tavoitteesta oppivelvollisuuden pidentämiseksi. Nyt täytyy jatkossakin priorisoida asioita, laittaa niitä tärkeysjärjestykseen.

Ministeriä kiitän myös siitä, että tässä tiedotustilaisuudessa lupasitte ja loitte toivoa opiskelijoille, että kaikkien valmistumista pyritään nyt tukemaan niin, että näille opiskelijoille, jotka ovat nyt tänä keväänä valmistumassa, tehdään sellaisia erityisjärjestelyjä, että kaikki saavat valmistua. Kysynkin teiltä nyt ihan yhden yksityiskohtaisen kysymyksen, joka minulta on pyydetty nimenomaan teiltä kysymään, ja toivon, että tähän voisitte vastata. Meillä on nyt esimerkiksi opettajakoulutuksessa ja myös varhaiskasvattajien koulutuksessa niitä, joiden on tarkoitus tänä keväänä valmistua, mutta heiltä puuttuu tuo loppuharjoittelu, joka yleensä tehdään lasten kanssa. Kun he eivät nyt pääse tätä loppuharjoittelua tekemään siellä koululuokassa tai päiväkodissa, niin kysymys on: koskevathan nämä erityisjärjestelyt myös näitä opiskelijoita, jotta he voivat valmistua, että löytyisi nyt joku in-

novatiivinen tapa suorittaa tuo loppuharjoittelu ilman tätä koululuokkaa tai ilman päiväkotiryhmää? Se on se kysymys, jota on pyydetty teiltä kysymään.

Arvoisa puhemies! Jotta myös täällä eduskunnassa voimme näitä ylimääräisiä sosiaalisia kontakteja välttää, niin aion mennä tuonne työhuoneeseeni, mutta kuuntelen siellä ministerin vastauksen. Tämän halusin vain ministerille sanoa, että vaikka täältä salista lähden työhuoneeseeni, niin kyllä sitä seuraan, mitä täällä tapahtuu. — Kiitos.

15.12 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Koulujen poikkeusolot jatkuvat, ja toteuttamiseen tehdään vain pieniä täsmennyksiä.

Maahanmuuttajalasten huomioiminen on paikallaan, siitä on tullut palautetta minullekin, ja tarvetta lähiopetukseen voi olla.

Kun katselemme koko koulupolkua, niin varhaiskasvatus menee eteenpäin niin kuin aikaisemmin. Toki kun kriisi pitkittyy, voi ilmetä väsymystä vanhempien etätyön ja lastenhoidon yhteensovittamisessa. Siksi on hyvä olla hereillä, jotta voidaan toimia tilanteen mukaan. On hyvä, että tämä asetus mahdollistaa sellaisten vanhempien työssäkäynnin, jotka eivät voi itse hoitaa lapsiaan työssä käydessään. On tärkeää, että pidämme yhteiskunnan rattaat mahdollisuuksien mukaan pyörimässä koko ajan.

Perusopetuksen opettajat ovat tehneet hatunnoston arvoisen työn, kun he siirtyivät niin nopealla rytmillä etätyöhön ja etäopetukseen. On otettu pysyviä digiloikkia, ja samalla kuntien ja koulujenkin väliset erot digipedagogiikassa ovat tulleet esille, kuten edustaja Kivisaari edellä kertoi. Yritysten lahjoittamat tietokoneet ovat helpottaneet laitepulaa ja lisänneet oppilaiden yhdenvertaisuutta. Toki opettajat ovat toteuttaneet etätyötä monin tavoin ja maastonkin mukaan. Asetus mahdollistaa sen, että opettaja voi poiketa opetuksen laajuuden osalta valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä opetuksen määrästä siinä määrin kuin se on välttämätöntä. Tämä on hyvä viesti edelleen niin monesti huolellisille opettajille, jotka eivät osaa jotenkin rentoutua vaan tekevät pilkulleen ja voivat sitten väsyä toimiessaan. Nyt voidaan katsoa suuria linjoja, kokonaisuuksia — vaikkapa niitä ilmiöitä, joiden pariin opetussuunnitelmakin kannustaa.

Perusoikeuksien näkökulmasta valmiuslain soveltamista tulee aina arvioida kaikkien rajoitustoimien välttämättömyyttä ajatellen. Kun emme tiedä, miten tautitilanne etenee maassamme, emme voi tietää, kuinka kauan näissä oloissa jatketaan.

On totta, että osa oppilaista on innostunut aivan uudella tavalla, ja ehkä tästä jää pysyviä käytänteitä, jotka palvelevat juuri näitä oppilaita jatkossakin. Moni haluaa kantaa vastuuta enemmän kuin ennen, kuten edustaja Juvonen kertoi. Saman olen kokenut myös omien poikieni kanssa.

Erityisopettajana kannan huolta kaikista erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevista. Opiskelijahuoltoa toteutetaan edelleen siinä laajuudessa ja sellaisilla toteuttamisen tavoilla kuin se on olosuhteisiin nähden mahdollista. On tärkeää, että koulunkäynninohjaajia ei lomauteta. He voivat toimia oppilashuollon apuna silloin, kun työntekijöitä tarvitaan myös muualle. He tuovat joustavuutta oppilashuollon arjen toimiin, yhteydenpitoon, etäohjaukseen ja tuen tarjoamiseen. Jos teemme tukitoimet nyt huolimattomasti, työ on entistä pahempana meillä edessä ensi syksynä. Oppilashuollon tarve kasvaa koko ajan tämän kriisin pitkittyessä, koska perheiden ongelmat voivat kärjistyä.

Kouluruuasta on puhuttu paljon. Viime viikolla vähän reilu puolet kunnista järjesti ruuan lähiopetuksessa oleville, 44 prosenttia jollakin muulla tavoin. Lapset olivat jonkin ver-

ran eriarvoisessa asemassa. On hyvä, että on annettu suosituksia, että kouluruokaa järjestetään mahdollisuuksien mukaan. Se on myös erittäin tärkeä tuki lapsiperheille.

Ammatillisessa koulutuksessa kaikki opiskelijat eivät kykene itsenäiseen työskentelyyn ja etätyöhön. Niin oli jo ennen tätä kriisiä, ja siitä paljon puhuimme, ja se ohjauksen tarve ei ole poistunut mihinkään. Yksi puoli on se, että työssäoppimisen, työpaikoilla tapahtuvan oppimisen, tulee olla turvallista myös näissä oloissa, ja tähän liittyy yksi kysymykseni. Kun näyttöjen ympäristöt ovat vähän hakusessa, ja vaikka tutkintoja suoritetaankin varmasti joustavasti, haluan kysyä ministeriltä: kun nyt halutaan tukea kaikkien valmistumista, niin onko tietoa, kuinka monen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijan valmistuminen siirtyy mahdollisesti näyttöjen tekemisen vaikeuksien vuoksi?

15.18 **Iiris Suomela vihr:** Arvoisa puhemies! Kuten täällä salissa on monesti korostettu, niin vaikka aikuiselle tällainen lyhyt aika voi poikkeusoloista huolimatta tuntua aika ohitse menevältä, niin monelle lapselle nämä voivat olla niitä elämän suuntaa kääntäviä hetkiä, ja sen tähden on äärimmäisen keskeistä kiinnittää huomiota siihen, että nyt toimitaan varmasti parhaalla mahdollisella tavalla. Sen tähden onkin ollut hienoa nähdä, että nyt näissä soveltamisasetuksissa todella näkyvät ne isot huolet ja puutteet, mitä viime viikkojen aikana on ilmennyt.

Asetuksessa korostetaan 3 §:ssä sitä, että opetusta saa rajoittaa vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja myös opiskelijahuollossa on syytä etsiä niitä muita toimintamalleja, muita toimintatapoja, jotta ainakin jonkinlaiset palvelut ja ainakin jonkinlainen apu on vaikkapa sitten etänä tarjolla. Tästä nimittäin kuului ympäri Suomen huolestuttava viesti, että palveluita on lähdetty rajoittamaan ehkä sellaisella oletuksella, että jos ei olla paikalla, niin silloin vaikkapa koulupsykologin tai -kuraattorin apua ei tarvita lainkaan, ja tämähän ei suinkaan ollut tarkoitus, vaan tarkoitus on se, että palvelut järjestetään vain uudella tavalla uutena aikana. On tunnistettu, että tämä on, totta kai, iso haaste suomalaisille kunnille, ja siksi onkin hienoa, että nyt valtioneuvosto on tähän haasteeseen tarttumassa ja pohtimassa niitä parhaita tapoja tukea kuntia myös taloudellisesti, koska nyt toki moni kunta menettää verotuloja, ja taloudellisetkin paineet alkavat vaikuttaa siihen pohdintaan, miten palveluja voidaan järjestää — ja kun tällaiset rajut poikkeusolot ja taloudellinen paine yhdistyvät, niin ellei toimita huolellisesti ja ellei taata kunnille tukea, jälki voi olla lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta kohtalokasta.

Sen takia kaikkia näitä yksittäisiä asetuksia onkin syytä tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta, sitä, miltä se lapsen ja nuoren elämä näyttää käytännössä poikkeusoloissa. Moni on nyt jo ollut pitkään kotona yksin tai yhden vanhemman kanssa. Vanhempi on saattanut joutua kiinnittämään huomiota etätöihin, ja olot varmasti käyvät yhä rankemmiksi varsinkin niissä perheissä, joissa on jo ennen tätä kriisiä ollut vaikeaa. Tämä näkyy valitettavasti lähisuhdeväkivaltatilastoissa, tämä näkyy korostuneessa tarpeessa mielenterveyspalveluihin, ja sen tähden onkin keskeistä, että tätä kokonaisuutta arvioidaan jatkuvasti. Tähän vaikuttavat ne taloudelliset olosuhteet mutta tietysti myös tämä asetusten kokonaisuus, ja asetusten kokonaisuuden osalta perustuslakivaliokunta onkin alleviivannut sitä, että sen sijaan, että tarkastellaan aina yhtä asetusta pistemäisesti, pitää huolehtia, että se kokonaisuus säilyy mahdollisimman hyvänä perusoikeuksien kannalta, ja onkin hyvä, että nyt näissä asetuksissa on alettu todella alleviivaamaan sitä välttämättömyysvaatimusta, mikä sieltä valmiuslain 4 §:stä tulee, jotta ihan varmasti jokainen toimija saa sen selkeän viestin, että palveluja ja opetusta, tukipalveluita saa rajoittaa vain siinä määrin kuin se on

aivan täysin välttämätöntä. Eli nyt toivottavasti ei jää ainakaan viestistä kiinni, että tiedetään sitten, mikä se intentio näiden takana on. Ja nähdäkseni siitä on todella syytä valtioneuvostoa ja ministeriötä kiittää, että näin nopeasti on saatu tuotua näitä uusia tärkeitä elementtejä osaksi lainsäädäntötyötä, kun tässä kuitenkin operoidaan ensimmäistä kertaa tämän valmiuslain kanssa, monet käytännöt tulevat nyt ihan täysin uutena ja tämä kehittämistyö vaatii varsin nopeaa reagointia.

Se iso asia, mikä tässä koko ajan kulkee rinnalla ja korostuu, on ennakointi. Nytkin moni perhe, lapsi ja nuori pohtii, miltä näyttää syksy. Nythän, varsinkin kun tässä asetuksessa ollaan antamassa opetuksen järjestäjille lupa poiketa valtakunnallisista tavoitteista ja opetussuunnitelmista, entisestään korostuu, että missä vaiheessa sitten paikataan niitä oppimisen vajeita, mitä saattaa tässä hetkessä syntyä. Olisinkin ministeriltä kysynyt, mikä on ikään kuin se pidemmän aikavälin suunnitelma tämän kriisin jälkeen. Paljon on puhuttu, että mikä on se tulevien kuukausien suunnitelma, kun lähdetään rajoituksia purkamaan. Varmasti on niin, että lasten ja nuorten kohdalla, jos pohditaan prioriteettijärjestystä, että missä ihan ensimmäisenä olisi syytä antaa vaikkapa useammalle lapselle pääsy lähiopetukseen tai muuten purkaa rajoitteita, tämä on se kohta, mutta jos katsotaan vielä siitä pidemmälle, niin miten varmistetaan, että nyt syntyvät mahdolliset vajeet saadaan myöhemmin paikattua?

Nythän puhutaan julkisen talouden tulevaisuudesta, kun kehysriihessä keskustellaan, miltä tulevat vuodet näyttävät julkisen talouden osalta. Onkin erittäin tärkeää alleviivata, että tämä koulutuksen ja opetuksen resurssitarve ei ole vain tänä keväänä vaan se on myös tästä eteenpäin, koska monella lapsella ja nuorella voi kestää monta vuotta päästä yli tämän kriisin vaikutuksista. Sen tähden on todella katsottava pidemmälle tulevaisuuteen, jotta voidaan taata jokaiselle yhdenvertainen mahdollisuus hyvään tulevaisuuteen.

Puhemies Matti Vanhanen: Valiokunnan puheenjohtaja Risikko.

15.24 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Käsittelemme täällä siis varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevia väliaikaisia rajoituksia koskevaa asetusta, ja nyt siis kuukaudella pidennetään tätä aikaa. Se on todella ihan perusteltua. Jokainen meistä tietää, että me emme voi vielä tätä rajoittamista höllentää tässä suhteessa. Totta kai koko ajan tilannetta arvioidaan, mutta tässä vaiheessa tämä on perusteltua.

Nyt tässä uudessa asetuksessa meille on muutamia tarkennuksia, joista äsken tuossa ministeri ansiokkaasti kertoi, ja lisäksi ohjeistukseen on tullut muutamia selkeyttämisiä.

No, mehän sivistysvaliokunnassa siinä lausunnossamme jo kiinnitimme huomiota nimenomaan näihin ohjeisiin, mitä tulee valtiovallalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tekevät erittäin paljon työtä, että saataisiin selkeät, ymmärrettävät ja yhtenäiset ohjeet. On aivan ymmärrettävää, kun on aika paljon toimijoita tuolla kunnissa — on kuntien edustajat, on avien edustajat ja sitten vielä koulut — että siellä saattaa tulla pikkusen sitä häilyvyyttä. Mutta kun ne ovat selkeät sieltä valtiovallan taholta ja mahdollisimman paljon on sitten sitä, kuinka näitä luetaan, ja myöskin niitä rivien välejä on avattu, niin sitä parempi.

Toinen, mihin me kiinnitimme huomiota lausunnossamme, on se, että oppivelvollisuutta ei ole rajattu mihinkään, se on ja pysyy, ja siihen on ministeri itsekin viitannut hyvin.

Samoin me kiinnitimme huomiota siihen, että kysymys ei ole kotiopetuksesta vaan kysymys on oikeasti etäopetuksesta, josta huolehditaan sieltä koululta käsin. Mutta sehän on ihan selvää, että varmasti vanhemmat ovat joutuneet siinä apuna olemaan.

Kiinnitimme myöskin huomiota kouluruokailuun ja oppilashuoltoon, koska murehdimme sitä, että miten ne järjestetään, koska asetushan sanoo, että ”tarkoituksenmukaisella tavalla”. Täällä salissa onkin ollut hyviä esimerkkejä siitä, miten kouluruoka-asiasta on nyt sitten eri puolilla Suomea huolehdittu. Jonkin verran siellä häslinkiä on ollut, mutta aika hyvin on mennyt.

Mutta sitten varsinaisesti näistä minun huolistani:

Tämä etäopetus, josta jo mainitsinkin, on vaatinut paljon opettajilta ja kouluilta ja koulujen johtajilta ja toki myös vanhemmilta. Voi sanoa, että ollaan todella otettu sellainen valtava loikka tässä, oikein todellinen digiloikka. Mutta tällä kolikolla on myöskin sellainen kääntöpuoli, että kun on haastateltu opettajia ja koulutuksen johtajia, noin 20 prosenttia on sellaisia oppilaita, jotka eivät kuitenkaan pysy kelkassa. Siinä saattaa olla monia syitä: voi olla oppimisvaikeuksia, voi olla siellä kotona sellainen tilanne, ettei kerta kaikkiaan ole sitä rauhaa oppia, ja voi olla monia esimerkiksi fyysisiä sairauksia, voi olla myös mielenterveysongelmia, voi olla neurologisia ongelmia. Ja tämä aikaansaa sitten sen, että ei pysty oppimaan. On tietysti myös niitä henkilöitä, jotka oppivat paremmin siellä etänä, siitäkin olen saanut tietoa. Mutta joka tapauksessa vaarana on oppimiserojen kasvaminen, johon ministerikin on monesti viitannut. Mielestäni nyt todella tulee kiinnittää huomiota erityisopettajien määrään ja koulunkäynninohjaajien määrään, psykologi- ja koulukuraattoripalveluihin, nämä ovat niitä, joihin meidän pitää nyt satsata. Sitten kun tästä koronasta päästään ohi — sitä tietoa sieltä kentältä nyt jo tulee — niin sitten erityisesti pitää satsata näihin lisäten näiden ammattihenkilöiden palveluja.

Sitten toinen, mistä minä olen myöskin huolissani, on lastensuojelun tarve. Lastensuojelun tarve tulee kasvamaan. Kun itsekin olen toiminut tuolla sote-puolella hyvin paljon ja sitten toisaalta myöskin siellä koulupuolella, niin sanon, että tällaisessa tilanteessa lastensuojelun tarve tulee auttamattomasti kasvamaan. Meillä on tällä hetkellä noin 73 000 lasta lastensuojelun piirissä, ja tämä määrä tulee kasvamaan. On ongelmia siellä kotona: siellä on päihdeongelmia, siellä on mielenterveysongelmia, siellä on hyvin monenlaisia perheitten ongelmia. Ja nämä ovat sellaisia, joita ei todellakaan mikään maailmassa tapahtuva pysäytä, vaan valitettavasti tämä korona tulee lisäämään muun muassa päihteiden ja näiden käyttöä sellaisissa tilanteissa, joissa on muutenkin ongelmia perheissä. Sitten tietysti, jos ei haeta mielenterveyden kriiseihin apua, nekin sitten pahenevat. Ja ne, jotka siellä kärsivät, ovat nimenomaan lapset.

Tässä nyt ihan toteaisin vain sen, että tiedän, että sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö pitävät jatkuvasti yhteyttä, on tällaisia Teams- ja Skype-kokouksia, ja käyvät päivittäin läpi näitä — näin me kuulimme tuolla asiantuntijalausunnoista — ja minä sanoisin näin, että jos minä olisin ministeri tällä hetkellä, niin minä pyytäisin kunnista tällaisen poikkeusolojen lastensuojelusuunnitelman, siitä, miten he aikovat toimia, tällaisen toimintasuunnitelman. Ei sen tarvitse olla sellainen mitenkään niin kuin formaalinen, mutta joku tieto sieltä kunnista. Se vaan on niin, että kuntia täytyy vähän patistella ja kysyä, kuinka te tämän teette. Nimittäin väitän, että harva kunta on miettinyt poikkeusoloihin lastensuojelusuunnitelmaa. Ne ovat miettineet kaikkea muuta poikkeusoloihin liittyvää, kuten sitä, miten tieto kulkee, kuka johtaa ja mistä saadaan mitäkin, mistä saadaan

näitä suojavarusteita ja näitä, mutta eivät ne ole miettineet tällaista poikkeusolojen lastensuojelusuunnitelmaa, ja sen minä kyllä nyt pyytäisin.

Sitten vielä yksi asia, nämä valmistuvat — täällä on ollut hyviä puheenvuoroja siitä — elikkä peruskoulun päättäneet mutta myöskin nämä ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet: Nythän tilanne on se, että jos viivästyy se opiskelu, niin sinä et saa sitä paperia. Me kuitenkin tarvitsemme esimerkiksi terveydenhuollon pitkälle edenneitä opiskelijoita, jotka ovat melkein valmiita, mutta jos he menevät nyt sinne kentälle töihin, niin heidän palkkansa on huonompi kuin jos he olisivat valmiita. Sen tähden minä vetoan, että todella saataisiin aikaiseksi se, että ne, jotka ovat täyttäneet ne kriteerit ja jotka ovat saavuttaneet ne tavoitteet — en tietenkään kantaisi maaliin henkilöä, jolla ei ole osaamista, vaan nimenomaan ne joilla, on tavoitteet saavutettuna — pystyisivät valmistumaan, saisivat paperit, ja sitten kun heitä tarvitaan tuolla kentällä ja terveydenhuollossa, niin olisi sitten ihan mahdollisuus sinne myöskin päästä. Mutta nyt saattaa olla niin, että jotkut organisaatiot eivät välttämättä edes ota niitä, joilla ei ole papereita kädessä. — Mutta tässä, jatkan sitten myöhemmin, kiitos.

15.31 **Opetusministeri Li Andersson:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille erinomaisen hyvistä kysymyksistä ja kommenteista. Käyn nämä kaikki tässä läpi.

Ensinnäkin edustaja Juvonen kysyi pääsykokeiden järjestämiseen liittyen — tässä mennään nyt hieman myöskin kollega Kososen asioiden puolelle, mutta vastaan mielelläni hänenkin puolesta näihin kysymyksiin. Siinä tosiaan opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja korkeakoulut seuraavat yhteistyössä koko ajan tilannetta ja myöskin tämän epidemian etenemistä. Ja lähtökohtana on se, että jollain tavalla pääsykokeet kyllä tullaan järjestämään. Meillä on arviolta noin 46 000 uutta opiskelijaa, joiden pitäisi syksyllä aloittaa korkeakouluopinnot, ja näistä noin puolet valitaan todistusvalinnan perusteella, eli loput sitten tätä pääsykoeväylää hyödyntäen.

Tällä hetkellä voimassa olevien suunnitelmien mukaan korkeakoulujen pääsykokeet ollaan pitämässä toukokuun kahden viimeisen viikon sekä kesäkuun ensimmäisen viikon aikana. Ja mikäli tähän aikatauluun nyt tulee koronan takia muutoksia, niin niistä muutoksista ilmoitetaan viimeistään huhtikuun puoliväliin mennessä. Eli silloin myöskin pääsykokeisiin valmistuvat opiskelijat saavat tietoa, mikäli muutoksia aikatauluun tulee.

Sitten tässä oli muutenkin valmistumisesta kysymyksiä, muun muassa edustaja Räsänen ja edustaja Risikko ja myöskin edustaja Kinnunen nostivat esiin valmistuvien opiskelijoiden tilannetta. Siinä ainakin, jos puhutaan perusopetuksesta ja toisesta asteesta, on annettu koulutuksen järjestäjille hyvin selvät ohjeet siitä, että pitää nyt järjestää toimintatapoja niin, että voidaan turvata näiden opiskelijoiden valmistuminen. Ja myöskin toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta on annettu ohjeeksi, että pitää asettaa etusijalle ne ammattiin valmistuvat, jotka ovat valmistumassa tänä keväänä, kun näyttöjä järjestetään. Ja myöskin ohjeet siitä, että mikäli näyttöjä ei ole mahdollista työpaikoilla järjestää, niin niitä on tietty mahdollista järjestää myöskin työpaikanomaisissa olosuhteissa. Meillä on muun muassa oppilaitoksia, joilla on omia työmaita tai vastaavaa, ja siinä on kuitenkin pääasia, että ne itse työmomentit ja tehtävät saadaan järjestettyä niin kuin oltaisiin todellisessa tilanteessa työpaikalla.

Mitä tulee kolmanteen asteeseen ja ammattikorkeakouluista valmistuviin, niin tilanne on sikäli ehkä vähän haasteellisempaa, että meidän korkeakouluilla tietenkin on autonomia myöskin päättää, miten siellä työn järjestää, ja siltä osin voi olla sellaisia opiskelijoita,

joilla ei ole mahdollisuuksia tehdä tämän kevään aikana niitä harjoitteluja, jotka pakollisena kuuluvat siihen omaan tutkintoon. Mutta mikäli sellainen tilanne on esimerkiksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, niin suosittelemme, että ovat yhteydessä siihen omaan korkeakoulun ja oman korkeakoulun edustajien kanssa yrittävät selvittää, mitä on tehtävissä ja olisiko näitä harjoitteluja kenties mahdollista esimerkiksi kesän aikana suorittaa.

Edustaja Kivisaari kysyi myöskin koulunkäynninohjaajien asemasta. Tämä oppilaiden tuen saatavuus nousi monissa kysymyksissä esille. Pidän kyllä koulunkäynninohjaajien työpanosta aivan äärimmäisen tärkeänä nyt etäopetuksen ja poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana. Ja toivottavasti myöskin kuntatasolla on ymmärrystä sille, että me tarvitsemme myöskin näiden ammattilaisten elintärkeää työpanosta nyt näiden tulevien viikkojen aikana, jotta voidaan myöskin hyödyntää heidän ammattitaitoaan ja heidän työpanostaan siinä, kun tuetaan niitä oppilaita, jotka sitä tukea eniten tarvitsevat. Monissa kunnissa on esimerkiksi käytetty koulunkäynninohjaajia siihen, että voidaan olla puhelimitse yhteydessä tai videoneuvotteluyhteydellä niihin yksittäisiin oppilaisiin, jotka sitä tukea tarvitsevat, ja tällä tavalla sitä tukea myöskin sitten yksilökohtaisena on toteutettu.

Sitten sekä edustaja Suomela että edustaja Risikko nostivat esille tulevaisuuden ja sen, mitä tässä tulee käymään ja millä tavalla halutaan vastata siihen, että hyvin todennäköisesti tullaan näkemään myöskin kasvavia eroja osaamisessa tämän pitkän ajanjakson jälkeen. Hallitus valmistelee nyt jo kevään aikana ensimmäistä tällaista lasten ja nuorten tukipakettia, eli sellaista kokonaisuutta, jolla halutaan tukea kuntia siinä, että voidaan järjestää lisä- ja tukiopetusta kaikille niille oppilaille, jotka sitä tarvitsevat syksyn aikana. Silloin se on tietenkin akuutti tilanne, mihin pitää päästä kiinni tämän ajanjakson ja kesälomien jälkeen.

Mutta sen lisäksi meillä on hallituskauden kantavina yleisinä teemoina sekä tämä koulutuksellinen tasa-arvo että oppimisen tuki. Meillä on valmistelu käynnissä ministeriössä, joka on käynnistetty jo ennen tätä koronakriisiä ja jossa on asiantuntijoita mukana pohtimassa keinoja yhtäältä sille, miten voidaan koulutuksellista tasa-arvoa Suomessa rakenteellisesti vahvistaa, ja toisaalta myöskin siitä, miten oppimisen tuen järjestelmää Suomessa pitäisi uudistaa niin, että se toimisi nykyistä paremmin.

Eli näen itse, että se valmistelutyö, mitä ehdittiin käynnistää jo ennen tätä koronakriisiä, vastaa hyvin suoraan myöskin niihin tarpeisiin, joita meillä tulee olemaan tämän ajanjakson jälkeen, ja tavallaan niihin ongelmiin, mitä me yhdessä sitten ratkaisemme siellä koulutuksen kentällä, jotta me voimme turvata kaikille suomalaisille nuorille mahdollisimman laadukkaan, [Puhemies koputtaa] mahdollisimman hyvin ihmisten tuen tarpeisiin vastaavan koulutuksen.

Talman Matti Vanhanen: Debatten och behandlingen av ärendet avbryts nu. Behandlingen av ärendet fortsätter under ett plenum senare i dag.

Riksdagen avbröt debatten och behandlingen av ärendet.

Talman Matti Vanhanen: Detta plenum avbryts nu och fortsätter klockan 16.10.

Riksdagen avbröt plenum klockan 15.38.

Punkt i protokollet PR 49/2020 rd

Riksdagen fortsatte plenum klockan 16.10.

Talman Matti Vanhanen: Nu fortsätter plenum som avbröts klockan 15.38.